

DIALOŠKA LITERARNA SREČANJA

Literarna srečanja so nam všeč, ker se več naučimo. Naučimo se več besed in izrazov in učimo se brati. En primer sta dva fanta iz mojega razreda, enemu je ime Ayoub in drugemu Kavi, ki sta se zaradi literarnih srečanj naučila brati. Zakaj? Želela sta vedeti, kaj se dogaja na literarnih srečanjih, in razpravljati z nami. Ker nista znala brati, sta se morala potruditi, zato sta vadila in večkrat brala, dokler se po vsem tem trudu nista naučila brati. [To je bilo mogoče tudi,] ker sta imela pri branju knjig za literarna srečanja doma koga, ki je bral z njima, na primer sorodniki ali prijatelji, ki so prišli na obisk in jima pomagali pri branju.

Ania, desetletna učenka, ki v Evropskem parlamentu pojasnjuje dialoška literarna srečanja.

DIALOŠKA LITERARNA SREČANJA

OZADJE

„Dialoška literarna srečanja“ so eden od **uspešnih izobraževalnih ukrepov**, opredeljenih v okviru raziskovalnega projekta **INCLUD-ED**¹. V okviru projekta INCLUD-ED so bile analizirane izobraževalne strategije, ki prispevajo k odpravljanju neenakosti in spodbujajo družbeno povezanost, in strategije, katerih rezultat je družbena izključenost, pri čemer je bil poudarek zlasti na ranljivih in marginaliziranih skupinah. Uspešni izobraževalni ukrepi, ki podpirajo izobraževanje učencev, izpostavljenih tveganju, imajo **univerzalne elemente, za katere se je izkazalo, da jih je mogoče prenesti** v zelo različna okolja, kar vodi do uspešnega izobraževanja. Namenjena so izboljšanju izobraževanja otrok in mladine v različnih okoliščinah po svetu.

Pomen branja v sedanji družbi je nedvomen. Branje je osnova **za nadaljnje učenje**, zato bodo imeli učenci, ki imajo z njim težave, zagotovo resne težave na drugih področjih. Po drugi strani dobre bralne spretnosti olajšajo dostop do drugih področij kurikula in na splošno zmanjšajo tveganje za ponavljanje razredov in opustitev srednje šole. Povedano drugače, težave pri branju so povezane z višjimi stopnjami **podpovprečnih rezultatov, segregacije, zgodnje opustitve šolanja in neenakosti v izobraževanju**. To vpliva zlasti na različne manjšine, kot so priseljenci ali romski učenci, ki so v formalnih in neformalnih postopkih, v različnih šolskih okoljih in tudi v šoli, v katero so učenci že vpisani, pogosto ločeni od drugih.

V skladu z dokazi, ki izhajajo iz ved o učenju, zlasti na področju branja, se prek dialoških literarnih srečanj z dialoškim pristopom k učenju povečata obseg in kakovost interakcij vseh učencev. V teoriji dialoškega učenja² je navedeno, da se učeči z enakopravnimi dialogi, ki priznavajo kulturno inteligenco vsakega posameznika in gradijo na njej, vključijo v procese osebne in družbene preobrazbe, s katerimi dosežejo poglobljeno razumevanje predmeta. Dialoško učenje si prizadeva za preobrazbo, krepi instrumentalno razsežnost dialoga, temelji na solidarnosti, deluje kot vir ustvarjanja pomena in se zavzema za enakovrednost različnih ozadij.

Dialoška literarna srečanja se lahko uporabljajo kot neodvisna praksa, skupaj z drugimi uspešnimi izobraževalnimi ukrepi, kot so interaktivne skupine in izobraževanje v družini, pa se izvajajo tudi v **šolah kot „učnih skupnostih“**. Projekt „učne skupnosti“ temelji na posredovanju na ravni šole z uspešnimi izobraževalnimi ukrepi, namenjen pa je preprečevanju zgodnjega opuščanja šolanja ter izboljšanju šolske uspešnosti in socialne kohezije. Izboljšave, dosežene v teh šolah, so Evropsko komisijo in Svet Evrope spodbudile, da sta *šole kot „učne skupnosti“* priporočila kot enega od pristopov za zmanjšanje zgodnjega opuščanja šolanja in izboljšanje učnih rezultatov³.

KAKO DELUJEJO DIALOŠKA LITERARNA SREČANJA?

Dialoška literarna srečanja so dialoška bralna dejavnost, ki temelji na dveh načelih: branju **klasičnih literarnih del** (kot so *Romeo in Julija*, *Odiseja*, *Don Kihot*) ter **izmenjavi pomenov, razlag in razmišljanj** z metodologijo dialoškega učenja.

Njihova organizacija je opisana v nadaljevanju. Razred pred srečanjem izbere klasično delo svetovne literature in se dogovori za število strani, ki jih je treba prebrati pred naslednjim

¹ Vse informacije, predstavljene tukaj, izhajajo iz rezultatov projekta INCLUD-ED.

² Aubert, A., Flecha, A., García, C., Flecha, R., in Racionero, S., *Aprendizaje dialógico en la sociedad de la información*. Hipatia, Barcelona, 2008; Flecha, R., *Sharing Words: Theory and Practice of Dialogic Learning* (Izmenjava besed: teorija in praksa dialoškega učenja), Lanham, M.D:Rowman & Littlefield, 2000.

³ Sporočilo Evropske komisije, *Zmanjševanje osipa kot ključni prispevek k strategiji Evropa 2020*, januar 2011.

srečanjem; nato vsak udeleženec doma prebere besedilo in izbere odstavke, ki mu je bil najbolj všeč ali mu je vzbudil pozornost ter bo o njem govoril na srečanju. Med srečanjem moderator prepusti besedo vsakemu udeležencu, ki na glas prebere izbrani odstavek in pojasni, zakaj ga je izbral; moderator nato da besedo drugim udeležencem, da lahko razpravljajo o prebranem odstavku. Ta postopek se ponavlja pri vsakem odstavku skozi celotno srečanje.

Dialoška literarna srečanja se izvajajo z **otroki**, pa tudi z **družinskimi člani** kot dejavnost izobraževanja v družini. Z njimi se izboljša jezikovna uspešnost in okrepi neposreden stik otrok z regionalno kulturo, mednarodno klasično kulturo in zgodovino, omogočijo pa jim tudi, da črpajo iz svojih izkušenj. Dialoška literarna srečanja odstopajo od predpostavke, da učencev in družin z nižjim družbenoekonomskim statusom ne more zanimati klasična literatura, saj lahko učenci na primer berejo Odisejo ter dialoško razpravljajo in razmišljajo o idejah v knjigi, s čimer se na splošno krepi pismenost in učenje učencev.

Na dialoških literarnih srečanjih, ki se uporabljajo kot izobraževanje v družini in skupnosti, se zbere pisana skupina odraslih, ki berejo in razpravljajo o delih, kot sta Joyceov *Ulikses* in *Hiša Bernarde Alba* García Lorce. Družinski člani in člani skupnosti, ki sodelujejo v takih dejavnostih, spodbujajo svoje učenje in učenje svojih otrok. To je mogoče, ker je tukaj instrumentalno učenje ključno ter se odziva na potrebe in zahteve udeležencev. Zato se poviša izobrazbena raven zadevnih družin, preoblikujejo se medsebojne interakcije v družinah, izboljša pa se tudi učenje šolskih otrok.

Vsebina kurikula šol, ki organizirajo dialoška literarna srečanja, je enaka kot v drugih šolah, pri čemer bi morali učitelji doseči standarde, ki jih določi vlada. Dialoška literarna srečanja obravnavajo zlasti vsebine kurikula, povezane s pismenostjo, književnostjo in zgodovino. Tako kot drugi uspešni izobraževalni ukrepi so zasnovana tako, da prekinejo negativni „Matejev učinek“, v skladu s katerim tisti z več težavami dobijo manj, saj prinašajo odličnost vsem, zlasti vsebine na visoki ravni za tiste, ki so bolj prikrasani. Učitelji se udeležijo začetnega usposabljanja, kjer pridobijo celotno znanstveno podlago glede te prakse. Učitelji so tisti, ki organizirajo dialoška literarna srečanja in odločijo, kdaj jih bodo izvedli. Dialoška literarna srečanja so lahko dodatna dejavnost; v takem primeru ne nadomestijo drugih dejavnosti, kot so običajne učne ure. Učitelji so odgovorni tudi za pravilno izvajanje dialoških literarnih srečanj. Kadar se uporabijo kot ukrep izobraževanja v družini ali dodatni pouk za učence, jih lahko moderira prostovoljec.

V šolah, ki izvajajo dialoška literarna srečanja, se odločitve o potrebnih podpori učencem sprejmejo v skladu z običajnimi postopki, vendar so starši, učitelji, prostovoljci in učenci vključeni v dialoške postopke ocenjevanja učenja in dogovore. Kadar se izkaže, da ima učenec težave pri branju ali pripravi prispevka za srečanje, se pomoč organizira v šoli: učenci lahko srečanje pripravijo z učiteljem, ki zagotavlja pomoč, ali katerim od boljših vrstnikov. Mogoč je tudi dogovor z družino, da otroku doma pomaga pri pripravi branja. Učitelji in šole, ki izvajajo dialoška literarna srečanja, poleg internih postopkov uporabljajo standardne instrumente ocenjevanja (npr. standardizirane teste); dialoška literarna srečanja bi morala vsem učencem pomagati, da opravijo kakršen koli preizkus, zlasti v zvezi s pismenostjo.

Uporaba dialoških literarnih srečanj šolam in učencem ne povzroča dodatnih stroškov, šole pa za njihovo izvajanje ne prejmejo dodatnih sredstev. Ker se za **dialoška literarna srečanja** izkoristijo

sredstva, ki so že na voljo v izobraževalni skupnosti (družinski člani in člani skupnosti ter sami učenci), da bi se izboljšalo učenje vseh učencev, so skozi čas trajnosten izobraževalni ukrep.

OBRAVNAVANE POTREBE/IZZIVI

- Prisotnost pri pouku in nadaljevanje izobraževanja
- Zmanjšanje vedenjskih težav
- Motivacija za učenje
- Čustveno dobro počutje otrok, solidarnost in prijateljstvo
- Učni dosežek
- Večkulturno sobivanje
- Povišanje izobrazbene ravni družin
- Razmerje med učenci, družinami in šolami

STOPNJA POSREDOVANJA

Dialoška literarna srečanja so namenjena vsakemu posamezniku, ki se uči v šolskem centru. Razvita so bila v šoli za odrasle La Verneda – Sant Martí, učni skupnosti, ki je bila pred več kot 35 leti ustanovljena v prikrajšani barcelonski soseski. Danes se uvajajo v šole številnih stopenj in vrst, tudi v jasli, vrtce, primarno in sekundarno izobraževanje, pa tudi v šolske centre za odrasle (vseživljenjsko učenje in/ali izobraževanje kot druga priložnost) in celo zapore. Šole, ki uporabljajo dialoška literarna srečanja, so lahko javne, zasebne, verske, neverške, v revnih soseskah, soseskah srednjega razreda ali višjega sloja. Čeprav sodelujejo vse vrste učencev, so dialoška literarna srečanja zlasti koristna za socialno-ekonomsko prikrajšane učence, manjšine in učence z učnimi težavami ali invalide.

INTENZIVNOST POSREDOVANJA

Dialoška literarna srečanja se stalno izvajajo skozi vse šolsko leto, sodelujejo pa vsi učenci v razredu, brez izjeme. Zaradi visoke kakovosti besedil ter interaktivnega procesa razumevanja in razlage so lahko učenci, ki ne znajo dobro brati, pri dialoških literarnih srečanjih precej uspešnejši kot pri drugih vrstah opismenjevanja. Vsak učitelj se odloči, ali želi dialoška literarna srečanja izvajati tedensko, dvakrat tedensko, mesečno ali po izbiri.

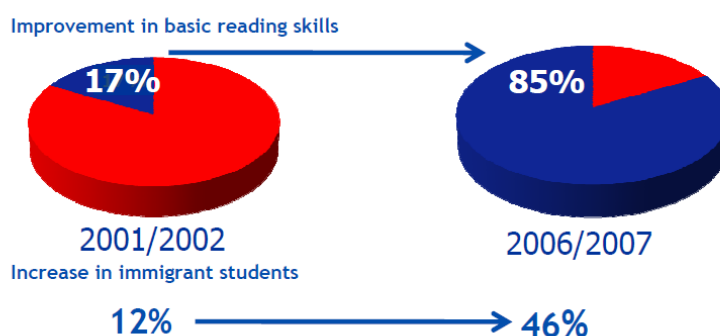
REZULTATI

Nekateri glavni dosežki⁴ dialoških literarnih srečanj so: (1) izboljšanje pomembnih spretnosti in veščin učencev v dejavnostih, povezanih z jezikom, (2) vključenost skupnosti v učni proces in šolo,

⁴ Kvantitativni podatki, predstavljeni v nadaljevanju, so podatki o šoli, ki izvaja več uspešnih izobraževalnih ukrepov, zato učinka dialoških literarnih srečanj ni mogoče posebej opredeliti. Več uspešnih izobraževalnih ukrepov se izvaja, večje izboljšanje dosežejo šole.

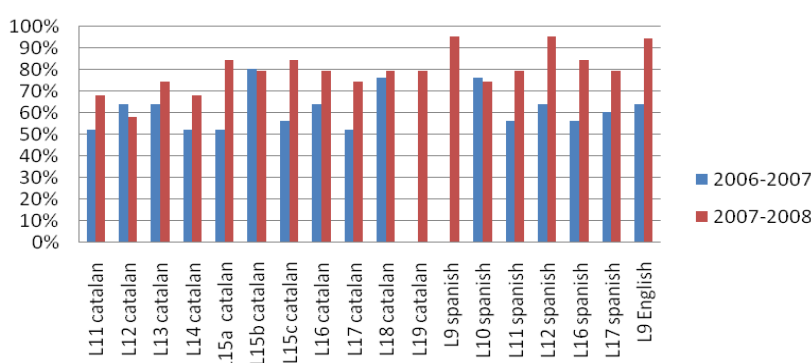
(3) izboljšanje sobivanja z učenci z različnimi ozadji ter (4) spodbujanje razmišljanja in argumentiranja. Ti dosežki so ponazorjeni z opisi primerov iz določene šole.

Šola Mare de Déu de Montserrat (Terrassa – Španija) je zgleden primer, ki prikazuje izboljšave, dosežene z uvedbo uspešnih izobraževalnih ukrepov (dialoških literarnih srečanj in drugih). V tej učni skupnosti na obrobju mesta Terrassa je velika koncentracija družin z nižjim socialno-ekonomskim statusom ter visokimi stopnjami brezposelnosti in revščine. Številni učenci so iz Maroka ali Latinske Amerike, nekateri pa so Romi. Ta šola je bila preoblikovana v učno skupnost, uspešne izobraževalne ukrepe pa je uvedla v šolskem letu 2001–2002. Dialoška literarna srečanja se izvajajo z učenci in njihovimi družinskimi člani. Rezultati zunanjih ocenjevanj kažejo, da se je delež učencev, ki so opravili uradni preizkus **bralnih spretnosti**, v petih letih (2001–2006) povečal s 17 % na 85 %. Hkrati se je število učencev priseljencev še naprej povečevalo, tako da so leta 2011 sestavljali več kot 70 % celotne šolske populacije.

Deleži izboljšanja osnovnih bralnih spretnosti (med letoma 2001 in 2006). Vir: projekt INCLUD-ED.

Podatki o jezikovnih kompetencah za naslednje šolsko leto so pokazali enak trend izboljšanja:

Osnovne jezikovne kompetence (drugi razred). Vir: projekt INCLUD-ED.

Čeprav je neuspeh šole zelo pogosto povezan s preveliko zastopanostjo učencev priseljencev, ta primer šole dokazuje, da izobraževalni uspeh ni odvisen od etnične sestave razreda, ampak od uporabljenih metod. Ponazarja, kako lahko uporaba strategij, ki temeljijo na raziskavah in so se

izkazale za uspešne, na primer dialoških literarnih srečanj, odločilno vpliva na izboljšanje rezultatov učencev.

V šoli Mare de Déu de Montserrat zelo priljubljeno dialoško literarno srečanje organizirajo Maročanke. **Dejavna udeležba družinskih članov** in njihovo zanimanje za izobraževanje **dokazujeta, da so stereotipi**, povezani z interesi migrantov in njihovim uspehom v izobraževanju, **napačni**. Njihova vključenost v dialoška literarna srečanja prispeva k uspehu njihovih otrok pri izobraževanju, ko se doma pogovarjajo o **interakcijah glede branja** (z dialoških literarnih srečanj za otroke in odrasle):

Zdaj se med večerjo pogovarjamo o knjigah, ki jih beremo na srečanju. Otrokom in možu razlagam o nekaterih razpravah, ki smo jih imeli na srečanju. Povem jim tudi o knjigah, ki jih beremo (maroška mati)⁵.

Branje del svetovne literature pri udeležencih spodbuja **globoka razmišljanja in razprave** o univerzalnih in brezčasnih temah, kot so ljubezen, vojna ali prijateljstvo, učenci pa najdejo povezave med zgodbo in svojim življenjem.

Na literarnih srečanjih razpravljamo o dogodkih v svojih življenjih in jih povezujemo s knjigami. Imeli smo zelo pomembne razprave, na primer o zvestobi, ljubezni, tudi o čustvih, „kul“ čustvih, religijah, prijateljstvu, hrabrosti, razumnosti ... no, o zelo pomembnih vprašanjih. Prebrali smo že več knjig, zdaj pa smo začeli primerjati literarne osebe iz ene knjige s tistimi iz drugih knjig. Na primer obe osrednji osebi iz Odiseje in Bistrournega plemiča Don Kihota iz Manče. Med razpravo so nekateri menili, da je bil pogumnejši Don Kihot, drugi pa, da je bil pogumnejši Odisej. Ugotovili smo, da je najpogumnejši tisti, ki se sooča s stvarmi, ne glede na to, ali so domišljjske ali resnične. Druga primerjava je bila prav tako med Odisejem in Don Kihotom, in sicer glede tega, ali imata enak cilj, saj sta oba počela stvari v imenu ljubezni, za žensko. To je razprava, ki se je vsi spomnimo. (Desetletnica, ki sodeluje na dialoških literarnih srečanjih)

Te razprave ne vplivajo le na učenje, ampak tudi na izboljšanje **sobivanja** in boljše razumevanje med udeleženci, kot ponazarja naslednja izjava:

⁵ De Botton, L., Girbes, S., Ruiz, L., in Tellado, I., Moroccan mothers' involvement in dialogic literary gatherings in a Catalan urban primary school: Increasing educative interactions and improving learning (Vključevanje maroških mater v dialoška literarna srečanja v mestni osnovni šoli v Kataloniji: povečanje izobraževalnih interakcij in izboljšanje učenja), *Improving Schools*, št. 17(3), 2014, str. 241–249. doi: 10.1177/1365480214556420. str.246.

Dialoška literarna srečanja ustvarjajo prostore za dialog, ki jih je bilo pred tem veliko težje spodbujati. Ustvarjajo boljše odnose med mladimi: ti sprašujejo o knjigah in o mnenjih, izraženih na srečanju, ter se družijo s sošolci, s katerimi se prej niso. Svoje sošolce vidijo drugače. Najpomembnejše pa je, da sorodnikom, ki se udeležujejo srečanj, pomagajo bolje razumeti, kaj se dogaja v šolah in med učenci. (učiteljica v sekundarnem izobraževanju)⁶

Število šol, ki izvajajo dialoška literarna srečanja, se je zaradi pozitivnih rezultatov od 90. let prejšnjega stoletja močno povečalo. Trenutno jih **izvaja več kot 200 šol v Evropi in več kot 300 šol v Latinski Ameriki**.

Širjenje dialoških literarnih srečanj po šolah in državah je uspeh, vendar je tudi izziv in tveganje za ohranitev načel tega uspešnega izobraževalnega ukrepa. Šole in strokovnjaki izkrivljajo metodo zlasti takrat, kadar podobne dejavnosti s književnimi deli, ki niso klasična dela, imenujejo dialoška literarna srečanja. Take dejavnosti bi morale biti poimenovane drugače. V drugih primerih si učitelji, ki najprej niso prepričani, da je pomembno uporabljati klasično literaturo, premislijo, ko primerjajo vrste interakcij in učenja, ki potekajo s temi knjigami za razliko od drugih knjig.

VIRI

De Botton, L., Girbes, S., Ruiz, L., in Tellado, I., Moroccan mothers' involvement in dialogic literary gatherings in a Catalan urban primary school: Increasing educative interactions and improving learning (Vključevanje maroških mater v dialoška literarna srečanja v mestni osnovni šoli v Kataloniji: povečanje izobraževalnih interakcij in izboljšanje učenja), *Improving Schools*, št. 17(3), 2014, str. 241–249. doi: 10.1177/1365480214556420. <http://imp.sagepub.com/content/17/3/241.abstract>.

Flecha, R., *Successful Educational Action for Inclusion and Social Cohesion in Europe* (Uspešen izobraževalni ukrep za vključevanje in socialno kohezijo v Evropi), Springer Publishing Company, 2015. http://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-319-11176-6_4.

Flecha, R., García, R., in Gómez, A., Transferencia de tertulias literarias dialógicas a instituciones penitenciarias. *Revista De Educación*, št. 360, 2013, str. 140–161. doi: 10.4438/1988-592X-RE-2013-360-224. http://www.mecd.gob.es/revista-de-educacion/numeros-revista-educacion/numeros-antteriores/2013/re360/re360_08.html.

García, R., Girbés, S., in Gómez, G., Promoting Children's Academic Performance and Social Inclusion in Marginalized Settings: Family and Community Participation in Interactive Groups and Dialogic Literary Gatherings (Spodbujanje šolskega uspeha otrok in socialne vključenosti v marginaliziranih okoljih: sodelovanje družine in skupnosti v interaktivnih skupinah in dialoških literarnih srečanjih), v: L.D. Hill; F. J. Levine, *World Education Research Yearbook 2015* (v tisku), Routledge, New York, 2015.

⁶ Serrano, M., in Mirceva, J., Dialogic imagination in literacy development (Dialoška domišljija pri razvoju pismenosti), *Journal of Psychodidactics*, št. 15(2), 2010, str. 191–205. doi: <http://dx.doi.org/10.1387/RevPsicodidact.820>. na str. 201.

Konzorcij INCLUD-ED, *Actions for success in schools in Europe* (Ukrepi za uspeh v šolah v Evropi), Evropska komisija, Bruselj, 2009.

Pulido, C., in Zepa, B., La interpretación interactiva de los textos a través de las tertulias literarias dialógicas. *Signos*, št. 43(2), 2010, str. 295–309. Pridobljeno s spletne strani <http://www.scielo.cl/pdf/signos/v43s2/a03.pdf>.

Serrano, M., in Mirceva, J., Dialogic imagination in literacy development (Dialoška domišljija pri razvoju pismenosti), *Journal of Psychodidactics*, št. 15(2), 2010, str. 191–205. doi: <http://dx.doi.org/10.1387/RevPsicodidact.820>. <http://www.ehu.es/ojs/index.php/psicodidactica/article/view/820>.

Soler, M., Reading to Share: Accounting for others in dialogic literary gatherings (Branje za skupno izkušnjo: predstavitve na dialoških literarnih srečanjih), v: M.-C. Bertau (ur.), *Aspects of the Dialogic Self. International Cultural-Historical Human Sciences*, 2004, (str. 157–183).

DODATNE INFORMACIJE

Učne skupnosti – Tertulias Dialógicas (Instituto Natura). Video o dialoških literarnih srečanjih (v španščini): <https://www.youtube.com/watch?v=NfL5PfrJ9yY>.

KONTAKTNI PODATKI

CREA. Community of Researchers on Excellence for All.

E-naslov: crea@ub.edu.

Spletišče: <http://crea.ub.edu>.